

derStandard.at: Интервју са високим представником Валентином Инцком

Разговарао: Себастијан Пумбергер

derStandard.at: Критика демонстраната који се залажу за дуготрајно рјешење јединственог матичног броја грађана гласи: Када се политичари у Босни активирају, они то чине како би ојачали властите позиције. Да ли ови протести нешто мијењају?

Валентин Инцко: Изненађен сам колико су политичари неосјетљиви и колико мало слуха имају за протесте. Постоје политичари који сматрају да се протестима ништа не постиже и да се њима само губи вријеме. Они би барем из неког опортунитета ствар требало да посматрају друкчије, а још боље би било ако би то чинили због садржајних разлога. Такође се питам нису ли то још увијек посљедице комунистичког доба. Након тоталитарног режима многи нису навикли да становништво слободно, мирно и демократски демонстрира и достојанствено изражава своје мишљење.

derStandard.at: Постоји ли нека промјена у страховима становништва?

Валентин Инцко: Мислим да су се они људи који демонстрирају ријешили својих страхова. Осјећају се ослобођено. Причао сам с тим људима, па и оне дуге ноћи када сам преговарао како би се завршила блокада Парламента. Ту се ради о градским људима, младим, образованим људима, али и о старима, који су једноставно сити свега. Питање ЈМБГ је била она добро позната кап која је довела до прелијевања воде из бурета.

Демонстрације су мирне. То је добро за имиџ Босне и Херцеговине. У овој земљи је било доста крвопролића, 100 000 мртвих. Приближава се 11. јули, Дан сјећања на Сребреницу, када се опет сахрањују на стотине. Људима је тога доста, као што им је доста и политике, и то су ставили до знања. Ми смо

се као међународна заједница чудили да је то трајало толико дуго.

derStandard.at: Да ли сте и раније очекивали протесте?

Валентин Инцко: О, да. У Босни постоје људи који живе од 80 евра, то је најнижа пензија. Чак и ако томе додамо неких можда стотињак евра од родбине нпр. из Аустрије, то је још увијек мизерно и далеко испод границе сиромаштва. Прехранбени производи су скоро једнако скупии као у Аустрији. Изненађење за све нас је да су толико дуго издржали – између осталог и због тога што сусједне земље тако брзо корачају напријед. Дана 1. јула Хрватска постаје чланица ЕУ, Србија убрзо добија статус кандидата, Црна Гора је током преговора провизорно завршила два поглавља, у Албанији су били демократски избори – сви марширају напријед. Међутим, Босна стагнира или назадује у развоју.

derStandard.at: У једном од Ваших текстова критикујете како су босански политичари изгубили контакт са становништвом. Како бисте описали то стање?

Валентин Инцко: Босна је другачија од свих осталих земаља проширења ЕУ. Тамо су политичари и становништво имали исти став, сви су жељели чланство. Овдје 80 и више посто становништва то жели, а политичари се по том питању понашају амбивалентно или не чине довољно како би ту жељу испунили. Не видимо да политичаре који су тренутно на власти Брисел на било који начин привлачи. Босна је због тога изузетак. Ми као међународна заједница бисмо морали осмислити неку нову стратегију.

derStandard.at: Како би она изгледала?

Валентин Инцко: Постоје већ неформални приједлози, само још нема одлука. Мора се боље координисати и условити финансијска подршка Босни и Херцеговини. Потребна је боља координација међународних финансијера. У области пољопривреде, на примјер, већ је суспендована прва исплата.

Размишља се и о томе да приједи политичара буду само на најнижем нивоу. Ако дакле неки министар дође у неку земљу ЕУ, био би дочекан само од стране шефа неког сектора. У дискусијама у Европском парламенту већ се спомиње и суспендовање Босне из чланства Савјета Европе.

derStandard.at: Која би била додатна опција?

Валентин Инцко: Да се рокови више не продужавају. Ми не морамо стално трчати за политичарима. Постоје и размишљања да се уклоне носиоци дужности, тј. да се овдје опет употребе тзв. бонска овлашћења. То је ствар која се полако одвија, али још нису донесене конкретне одлуке. Наравно да бих ја и сам могао да донесем одлуку, али је боље ако ме у мом међународном управном одбору покрива 12 држава.

derStandard.at: У којој мјери је проблем са ЈМБГ промијенио ситуацију?

Валентин Инцко: Постоје неки нови приступи и нечувена фрустрација унутар међународне заједнице. Ја сам четири године овдје, али тренутно су амбасадори и међународне организације толико незадовољни понашањем политичара, као што то до сада још није био случај. Питање ЈМБГ је довело до прелијевања воде из бурета.

derStandard.at: Да ли сте размишљали о томе да овдје употребите Ваша специјална овлашћења, такозвана бонска овлашћења?

Валентин Инцко: Размишљао о томе јесам, али филозофија међународне заједнице је тренутно таква да се локалном процесу даје предност. У Босни се рат завршио прије 18 година. Вријеме је да Босна почне да преузима све више одговорности. Због тога локални процес има предност. Али ако он не уроди плодом, могло би се размислити о употреби бонских овлашћења. Ако сам малоприје рекао да фрустрација још никада није била већа, онда то значи да је и спремност за употребу бонских овлашћења већа него до сада – али одлучено није још ништа.

derStandard.at: Да се вратимо на однос политичара према становништву: Да ли се он промијенио током четири године Вашег мандата?

Валентин Инцко: Не, постао је гори. Овдје је постојала јасна цензура. Послије рата смо 11 година били свједоци фантастичног развоја. Након тога је дошла фаза самоодговорности и у основи бисмо морали да кажемо да од тада све стагнира. Нису прихваћени никакви велики пројекти, нису створене институције, нису усвојени важни закони. Стагнација траје седам година, а у задње четири године је фрустрација јасно порасла.

derStandard.at: Како видите развој у будућности? Да ли ће тренутно политичко руководство довести до приближавања ЕУ?

Валентин Инцко: Ово политичко руководство ће у томе успјети само ако се радикално промијени. Уз актуелну политику ја не видим будућност, та политика нема више снаге. То су стари шаблони, дјелимично се код тих шаблона ради о наставку конфликта из 1992. до 1995. године, али уз инверзију Клаузевица: То је наставак рата политичким и психолошким средствима. Многи су заточени у територијалним шаблонама и не размишљају о томе шта би се могло квалитативно учинити са земљом.

derStandard.at: У којој мјери овдје комплексна државна структура игра улогу?

Валентин Инцко: Уговор из Дејтона је мировни уговор и као такав је био фантастичан. Устав је прилог и сви су знали да устав није савршен. Што се тиче структура потребно је пронаћи нови приступ. У Федерацији се сада започиње одређена рационализација. Ту би се могле пронаћи синергије. Могли бисмо се питати, да ли је у сваком од десет кантона потребан министар унутрашњих послова или комплетан парламент. Могли бисмо и размислити да ли један вето може све блокирати. Теоретски се тренутно увијек може уложити вето.

Али нисмо још стигли толико далеко. У становништву постоји незадовољство због нефункционисања државних структура. Овдје постоји више од 140 министара. Ако би сваки од њих био изванредан менаџер за Босну, могао би и да остане. Ако неко добро ради, онда је то у реду, али ако бисмо у Аустрији имали девет лоших државних поглавара, становништво би се исто питало да то није можда прескупо.

derStandard.at: Да ли би међународна заједница требало да води тај процес?

Валентин Инцко: Боље би биле локалне институције. У уставну реформу Федерације, о којој се сада расправља, укључени су многи локални стручњаци, процес се одвијао под покровитељством америчке амбасаде. Али, и са најгорим уставом се уз добру вољу може радити.

derStandard.at: Коју улогу игра корупција у политичком систему Босне и Херцеговине?

Валентин Инцко: Она је скоро као ваздух који дишемо. Само што ваздух омогућава живот, а корупција убија живот, друштво, државу. То је на жалост скоро на читавом Балкану тако. Корупција у Босни је свуда присутна: у школи, болници, на универзитетима. И то на жалост у мјери коју ми не можемо ни да замислимо. Борба против корупције је овдје тек у фази залета.

derStandard.at: Демонстранти захтијевају дугорочни закон за регулисање ЈМБГ до 30. јуна. Шта Ви након тога очекујете?

Валентин Инцко: И ја то такође желим. Да ли је то реалистично не знам. Тренутно постоји привремено рјешење до децембра. До тада се могу издавати ЈМБГ. Међутим, демонстранти с друге стране желе стално рјешење – и сигурно неће одустати. Демонстранти су фини људи који само желе да користе своје демократско право. Демократија се не дешава само сваке четири године, то су и овдашњи људи схватили. Само политичари, на жалост, још нису.